

Izšla vsak dan razen nedelje in praznikov.
Izšel dnevno razen dneva in noči.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor, 2657 So. Lawrence Ave.
Office of Publication: 2657 So. Lawrence Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII. Chicago, Ill., četrtek, 2. julija (July 2), 1925. Subscription \$5.00 Yearly STEV.—NUMBER 154

KRADLI SO IZ ČISTEGA PATRIJOTIZMA!

LISICI JZGOVOR DOHENYJA JE KAKOR NORČEVA-NJE IZ OPLENJE-NEGA LJUD-STVA.

Ze naprej se zagovarja radi sode, ki se bo vršila v oktobru.

Los Angeles, Cal. — Čitaj, preljuba publika, in prepričaj se o beli nedolžnosti olinj magnatov, ki so sklepali zakotne kupčije z nepoštenimi ljudskimi zastopniki samo zato, ker so bili veliki domoljubi, kojim je bilo pri srcu ameriško ljudstvo, katerega so opeharili! Veleposlovni patrijot, olinj kralj Doheny, je dolgo molčal. Studiral je, kako se bo zagovarjal, ko bo prišla sodba meseca oktobra, slednjič pa se je oglašil. Zdal čitamo njegov zagovor, ki ni izpoved grešnika, temveč lepa samohvala, kako strašansko patrijotičen je bil olinj kralj, ko je spravljal oljne rezerve.

Stvar je bila že precejkrat povzeta v listih, pa da se ne pozabi, kako znanjo magnati lepo spravili milijonske zaklade od ljudstva v svoje žepce, je dobro ponoviti povest o tatvini, ki se je izvršila pod Hardingovo administracijo. Albert Fall, tajnik za notranje zadeve, je na svojo pest oddal v najem izkoriščanje oljnega polja Teapot Sinclairjevega trustu; oljno polje Elk Hills v Kaliforniji pa je po prejeti podkupnini oddal v najem olinjemu magnatu Dohenyju, to se pravi njegovemu Pandorinemu petrolejski družbi. Sodba McCormick v Los Angelesu pa je dne 28. maja spoznal tako mešetarjenje za nepoštevno, sleparstvo in zarotništvo proti ameriškiemu ljudstvu. Drugi sodnik v Cheyennu, Wyo., je drugače tolmачil postavbo (saj) jo zavije v mešetarjenje radi olja v Teapotu spoznal za postavbo. Oba slučajja bosta še prišla pred najvišje sodišče v oktobru in tu je torej Doheny začutil potrebo, da se prične prati. Šest glavnih točk je navedel v zagovor za svoj "patrijotični" čin.

Podkupil je Falla, ker je bil tako velik domoljub, da ni mogel prestat, če bi ne videl, da si mornarica zgradi svoje oljno pristanišče Pearl poleg Elk Hillsa. Če bi on ne prišel izkoriščati tega polja in vleči milijone, bilo to nemogoče. Leta 1921 je videl, da proti Ameriki vojna na Pacifiku. Takrat se mu je prav mudilo, pokazati, kako zelo ljubi ameriško ljudstvo, da je hotel sklepati zakotno kupčijo, samo, da bo imel en pod kontrolo oljno rezervo.

V nečutenih nevarnostih, v katerih se je nahajala Amerika leta 1921 valed grozeče vojne na Pacifiku, se ni porodila v možganih Falla rešilna misel, da reši ameriško ljudstvo, če da olje patrijotičnemu Dohenyju, temveč modriji so bili v mornariškem zveznem departmentu, ki so pogruntali, da bo domovina rešena, ako se za podkupnino izroči olje magnatu. Doheny torej pove, da je tajnik Denby skupno z dogovorom zloglasnega Daughertyja pomagal, da je olinj kralj dobil, kar je njegovega. Doheny ponovno naglašja, da je dal podkupnino za nesrečno umazano olje samo takrat, ko je čutil, da je domovina v nevarnosti. Kako velika je nevarnost, je čutil tudi radi razorožitvene konference, ko je sklepal zakotne kupčije.

Cikaška Tribuna je prinesla dolgo vest, v kateri se zagovarja patrijotični Doheny. V vsaki drugi besedi mu je patrijotizem na jeziku. Olja ne omenja dosti, o tatvini pa previdno molči, kakor bi se ne bila izvršila. Dobri Doheny ima zaupanje do ameriškega ljudstva, da mu bo oprostil, ker ga je bil opeharil za milijonske oljne rezerve, kajti vse je storil v iskreni in neiz-

Progled dnevnih dogodkov

Amerika.

Oljni magnat Doheny pravi, da je, vzel javno olje "iz čiste ljubezni do domovine". Santa Barbara se kmalu obnovi z domačim kapitalom. Chicago bo čakalo še dva leti, predno izve, če se more ločiti od države Illinois. Sodišče je ločilo družine priselnikov.

Po svetu.

Francija se je končno odločila, da aranžira plačevanje dolga Ameriki.

Jugoslovanska vlada ne ve kaj bi počela z Radičem.

Demonstracije na Kitajskem se nadaljujejo.

Francozi poročajo o novi zmagi v Maroku.

Viharna debata v angleški zbornici.

Anglija stoji pred stavko rudarjev.

Santa Barbara se kmalu dvigne iz ruševin

Kalifornijski bankirji naznanjajo, da domači kapital obnovi mesto. Nova poslopja bodo takda, da bodo lahko kljubovala potresom.

Santa Barbara, Cal. — Podrta Santa Barbara se je v 24. urah po petrešu že začela obnovljati. Delavci, truki in parne lopate so že na delu rušev in odvažajo ruševine. Bankirji in drugi podjetniki so imeli zbiranje, na katerem so sprejeli načrt za takojšnjo obnovo mesta. Sklenili so, da sami založijo kapital za rekonstrukcijo. Ustanovili so rekonstrukcijski sklad dvajset milijonov dol. in možni sklad za prehrano in začasna stanovanja prebivalcev.

Načrt se dalje glasi, da se nova in predelana poslopja v trgovskem delu mesta zgrade iz takega materiala, da bodo varna pred potresom. Pri obnovi bo pomagala je Kalifornija. V tork je bil izdan apel na konstrukcijske inženirje, naj pomagajo; odvažalo se jih je precej iz Los Angelesa in drugih mest.

Revidirana lista žrtv pokazuje 11 mrtvih in okrog 100 ranjenih. V bolnišnicah je 29 oseb, ki okrevajo.

V tork so se pojavili še tri rahli sunki in potem so prenehali. Kljub temu se niso upali ljudje spati v hišah. Prenočili so zopet v šotorih na tratah in v parkih.

POSKUŠAN SAMOMOR V JEČI

Chicago. — Walter Krauser, ki je postal znan pred tlobrim tednom, ko je zabolod svojega sojetnika Granta, kateri je imel biti obojen 14. avgusta, je skušal izvršiti v ječi samomor. Zažgal je svojo žimnico na več koncih, se vlegel nanjo in skušal zgoreti. Opekline pa so ga prestrašile, da je prišel vpiti in so čuvajci prihiteli v njegovo celico, kjer je bilo že vse v dimu in plamenu. Krauser se je izgovarjal, da je moral kak jetnik podtakniti gorečo cigareto, češ, da so jezni nanj, kar je umoril Granta.

Krauser si domišlja, da ga vse preganja, kar je običajna posledica zmedenosti. Izjavil je preiskovalcem, da mu sovražniki dajajo strup v roke in mu naspajo v jed žagovine. Rekel je: "Jaz nisem neumen. Dva in dva je štiri, štiri in štiri pa osem. Pa še recite, da sem neumen." Krauser je hudo opečen po glavi in po rokah.

merni ljubezni do ljube domovine.

Javnost čita in čita, strmi in bi skoraj ne mogla verjeti, če bi ne vedela, da take stvari kot jih prinesejo kapitalistični listi, so vse čista resnica. Kmalu bi se pomilovala plemenitega Dohenyja, ki je ropal ljudstvo zato, ker mu je bilo ono strašansko pri srcu.

CHICAGO BO POČAKALO ŠE DOBRI DVE LETI

Država naj ima priliko, da dovoli pravično zastopstvo v državni zakonodaji.

DRUGAČE SE BO MESTO LOČILO OD DRŽAVE.

Chicago, Ill. — Zadnje čase je dosti govorjenja, da bi se mesto Chicago z nekaterimi drugimi severnimi okraji države Illinois ločilo v državo zase, češ, da v Springfieldu ne dovolijo proporcionalnega zastopstva. Svetovalci Toman je v občinskem svetu predložil resolucijo, da se Chicago loči od države. Za resolucijo je tudi precej ogrevanja, ampak na zadnji seji občinskega sveta predvčerajšnjim se pa vendar zaključili, da Chicago še počaka dve leti, v tem pa naj ima Illinois priliko, da dovoli Čikazanom, da so zastopani v zakonodaji po številu prebivalstva ter da se država razdeli v drugačna okrožja.

Znano je, da se more mesto z okrajem ločiti od države samo s pritrdilom zakonodaje in kongresa. Zato resolucija poziva župana Deverja, da sestavi odbor 150 državljani, ki bodo vodili kampanjo za tako doseg, ako se država ne poda, da dovoli zastopstvo v zakonodaji kakoršne je veljalo od leta 1918 do 1901, ko je država isto odrekla. Po natavi je tudi bilo samo tako zastopstvo pošteno.

Skoraj slična nevolja kakor v Chicago vlada po drugih velikih mestih. Prebivalstvo v St. Louisu in Baltimore je tudi prikrašano radi premalega zastopstva v kongresu v primeri s podeželskimi okraji. Ti mesti zahtevajo ravnotako ločitev od države kakor Chicago.

Propaganda v Chicagu in sosednjih, gosto obljudenih okrajih je dobila svoje pristaje zlasti v sosednji Kenosha, Wis., kateri okraj meji na severno illinojsko mejo. Tudi tam se je torej pričelo gibanje, da bi se ločili od države Wisconsin in se spojili z novo državo Chicagom, kajti interes teh krajev so bolj navezani na Chicago kakor na ves ostali Wisconsin.

Ameriški učitelji o tennezijskem zaboju

Učiteljska zveza, ki zbora v Chicagu, živahno razpravlja o Seopesovem procesu.

Chicago. — Ameriška učiteljska zveza je posegla v boj med evolucijo in biblijo. Zveza ima deveto vsakoletno konvencijo v Chicagu in delegatje, ki zastopajo 10,000 učiteljev in učiteljic, so v tork razpravljali o tennezijskem protievolutijskem zakonu. Dr. Henry R. Linville, podpredsednik zveze in predsednik učiteljske organizacije v New Yorku, je predložil resolucijo, ki se glasi, da Ameriška učiteljska zveza nudi vso vzpodbudo Uniji za ameriške civilne svobodščine in vsem drugim organizacijam ter posameznikom, ki zagovarjajo tennezijskega profesorja Johna W. Seopesa v znanem procesu.

"Ako nam bodo nazadnjaški zakonodajci diktirali, kaj smemo in česa ne smemo verjeti, tedaj kar prenehamo misliti," je rekel dr. Linville, ko je utemeljil svojo resolucijo. Debata je takoj pokazala, da bo resolucija sprejeta z veliko večino.

Pisana moška noša.

London, 1. jul. — Nova moda v moški obleki ob vročih poletnih dneh se je pojavila v Londonu. Moda je kričeča, živo pisana v mavričnih barvah. A ne samo to. Blago je tako tenko, da je skoraj prozorno in suknjčje brez hrbta — držita ga skupaj dva trakova. Srajce so "ledene barve" in avilene. Klobutki so tudi pisani. Živeli šeparji!

Prvi korak Francije za poravnanje dolgov

Francoška vlada je sklenila poslati komisijo v Ameriko v treh tednih. — Italija je prekinila pogajanja.

Pariz, 1. jul. — Francija je končno storila prvi korak k plačanju svojega dolga Združenim državam. Kabinet je včeraj odobril noto, katere ima obvestiti ameriško vlado, da Francija pošlje komisijo v Washington, ki bo pooblašena aranžirati vse potrebno za odplačevanje vojnih posojil v vsoti štirih milijard dolarjev. Noto je pripravil Briand, minister za zunanje zadeve.

Nota bo izročena ameriškemu poslaniku Herricku v enem tednu, komisija pa sledi najbrž v dveh ali treh tednih. S francosko komisijo vred pojde tudi belgijska komisija, katero bo vodil bivši premijer Theunis. Kolikor je zdaj znano, bo Francija prosila moratorij za nekaj let, pripravljena pa je plačati celo vsoto v obrokih, ki se bodo vlekli skozi dolgo dobo.

Washington, D. C. — Italija je v tork abruptno pretrgala pogajanja za poravnanje vojne dolga. Ameriška dolgovna komisija je imela le dve seji z italijanskimi zastopniki. Mario Alberti, finančni zastopnik Mussolinijeve vlade, je obvestil ameriško komisijo, da odpotuje v Rim. Vrne se koncem avgusta in potem se bodo pogajanja nadaljevala.

Anglija pred velike stavke rudarjev

Lastniki revor so naznanili, da končajo pogodbo s rudarji dne 31. julija.

London, 1. jul. — Zveza lastnikov premogovnikov je včeraj formalno naznanila, da pretrga pogodbo z rudarsko organizacijo dne 31. julija. Pogoji za novo pogodbo bodo naznanjeni pozneje, toda toliko je gotovo, da lastniki zahtevajo povratek osemurnika in znižanje meze.

Rudarska organizacija ima oboroževanje te dni. Najmanjšega dvoma ni, da bodo rudarji odklonili odpravo sedemurnika in se izrekli proti znižanju plače. To pomeni krizo in konflikt ob koncu meseca. Medtem je armada brezposelnih delavcev v Angliji zadnji teden zopet narasla za 20,000.

Baldwinova vlada priznava, da je glede rešitve problema brezposelnosti in industrijskih konfliktov brez moči.

ČUDNA ODREDBA GLEDE AVTOMOBILSKE VOZNJE.

Providence, R. I. — Medtem ko vsepovsod skušajo kolikor mogoče omejiti hitrost avtomobilske vožnje, da se tako prepreči nesreče, prihaja v svet vest iz Rhode Islanda, da tam osnujejo zakon, ki bo zapovedoval, da bo vsak avtomobilist moral voziti petintrideset milj na uro. Ako tega ne bo mogel, bo moral s seboj. Postavodajci amatrja, da je taka postava "zdrava in varna". Ceste v Rhode Islandu so stale državo milijone dolarjev, torej so predrage, da bi se po nji počasno vlačili avtomobili po dvanajst do petinajst milj na uro, pravi policijski načelnik.

SPOMENIK J.A. FOLLETTU.

Madison, Wis. — Tu se je organiziral odbor za postavitev spomenika pokojnemu senatorju J.A. Follettu. Spomenik bo stal \$40,000 in ta vsota se pokrpi s prispevki.

Ameriška vlada kupila staro palačo v Pragi.

Praga, Čehoslovakija, 1. jul. — Ameriška vlada je kupila slovito staro palačo knezov Schoenbornov, katero porabi za poslaniške prostore. Amerika je plačala \$170,000 za palačo.

JUGOSLAVIJA NE VE KAJ NAJ POČNE Z RADIČEM

Skupščina je potrdila radičevske mandate, toda Radič sam je še vedno problem. — Pašić odide na Češko v toplice.

Belgrad, Jugoslavija, 1. jul. — (Poroča A. R. Decker, Chicago Daily News.) — Skupščina je končno potrdila ostale radičevske mandate in dala Hrvatom 67 glasov. To se je zgodilo brez običajnih izgredev v zbornici. Eden problem je pa ostal nerešen. To je Radič. Zdal se bodo vršila pogajanja glede reprezentacije radičevcev v vladi.

Stefan Radič je še vedno v zaporu in vladne stranke ne vedo kaj bi počele z njim. Kakor kaže situacija, je imel Pašić več sreče s reševanjem notranjih zadev kakor zunanjih. Zdal je v toku kriza z Grčijo in Bolgarijo. Pakt z Grki se je razdelil in pogajanja so pretrgana. Grki bi radi vojaški pakt proti Bolgarom in Turkom. Pašićeva vlada je voljna stopiti v pakt proti Bolgariji, ne pa proti Turčiji. Bolgarsko-arbaka meja je še zaprta.

Premijer Pašić odpotuje te dni na Češko v toplice. Stari in zvit balkanski lijak upa dobiti na Čekem nazaj svoje zdravje.

Kitajske demonstracije se nadaljujejo

50,000 Kitajcev v Šangaju se zahtevale odpravo privilegijev za tujce. Anglični obveščenci da doba takorlikanja je pri kraju.

Šangaj, 1. jul. — 50,000 Kitajcev se je včeraj udeležilo spominjskih svečanosti za ubitimi dijaki in delavci, ki so padli pred enim mesecem pod krogami angleških policistov v Šangaju. Svečanosti so bile zaključene s klicem: "Proč s pogodbami, proč s tujimi kolonijami, živeli naši junaki!"

Dijaska unija je poslala angleškemu parlamentu kablagram, v katerem obsoja angleško kolonialno politiko, zanika boljševiško propagando in izjavlja, da se Kitajci bojujejo za svojo svobodo. Doba inozemskega izkoriščanja Kitajcev se bliža h koncu. Vse pogodbe morajo biti takoj revidirane.

Peking, 1. jul. — Včerajšnje demonstracije in spominjske svečanosti za dijaki in delavci, ki so bili 31. maja ubiti v Šangaju, so bile mirne, toda odločne. V velikem izprevedu demonstrantov je bil tudi polk kristjanskih vojakov pod vodstvom generala Peng Ju-hajanga. Vojaki so nosili škrope sekrine in bandera z napisom: "Rajši smrt kakor sužnost! Vse krvave madeže operemo z lastno krvjo! Kitajsko sramoto izbrisemo z našimi življenji!" itd.

Tokio, 1. jul. — John Murray, novi ameriški poslanik na Kitajskem, ki je prišel semkaj na potu v Peking, je dejal, da le v skrajni sili se Amerika odloči za oboroženo intervencijo. Take sile pa on danes še ne vidi.

SHEPHERD OPROŠČEN OD DRUGE OBOŽBE.

Chicago. — Veleporota je v tork zavrgla obtožnico proti W. D. Shepherdu, katere mu je očitala, da je zastrupil mrs. Emma N. McClintock, mater svojega posinovičenca Billyja. Dr. Charles Krausemark, ki je odkrival ženo, je pričal, da je umrla za srčno napako. Zdal je Shepherd prost vsake obožbe, da je koga umoril radi dedščine milijona dolarjev. Imel pa bo boj na civilnem sodišču glede dedščine same. McClintockovi sorodniki zahtevajo razveljavljenje oporoke.

VREME.

Chicago in okolica: V petek nestalno in morda deževno. Južni in južnozadni vetrovi. Solske izide ob 5:18, zaide ob 8:29.

Sodišče je ločilo družine priselnikov

Sodišča so slepa pri izpolnjevanju novih priselniških zakonov.

New York, (F. P.) — Zagovornik mnogih delavcev v slučajih deportacije ali v naturalizacijskih neprilikah, Isaac Shorr, razkriva, kako mnogo priselnikov v Združene države mora začasno ali pa za vedno ločiti se od svojih družin. Zvezna sodišča na podlagi novih priselniških zakonov povzročajo vse to. Po instrukcijah od zveznega delavskega departmanta sodniki čestokrat odrekajo državljanstvo inozemcem, katerih družine niso v Združenih državah. Istočasno pa ti inozemci radi določene kvote ne morejo priti na vrsto, da bi dobili sem svoje družine, dokler niso državljanji.

Zlo je v tem, ker družine, ki stanujejo v drugih deželah, kjer so hudo omejene kvote, silno težko dobiijo priliko, da pridejo k očetu, ki se je priselil v Združene države. Rusija ima samo 5000 kvote na leto, torej je najhujše prizadeta. Ni ga zakona, ki bi ukazoval sodnikom, da ne smejo podeliti državljanstva takim, ki imajo družine v tujini. Sodniki tudi potem postopajo, toda advokat, ki je zraven takega sodnika pri zaslišanju pravičev za državljanstvo, še dobi kako pomankljivost, da priporoči odklonitev državljanstva, in tako ne postane državljan dotični, ki ima družino v tujini, sem je pa dobiti ne more, ker ni državljan. Sodniki pa tudi redko kdaj pregledajo priporočila advokata od zaslišanja, tako da je malo govorjenja o upravičeni odklonitvi državljanstva.

Prejdeni pomočni tajnik za delo Henning (sedaj zvezi sodnik v Kaliforniji) je pisal cirkularna pisma vsem izpraševalcem po naturalizacijskih sodiščih s pridržkom: "Ponoviti hočem, kar sem vam pred kratkim rekel, da inozemec, katerega družina je v Evropi, ni nikdar smatran, da je živel v Ameriki, ne glede na to, koliko časa je tu prebival. On ne more biti naturaliziran, ker ni zadostilo doletel, da je stanoval tukaj pet let. To je občno pravo Združenih držav in svetovno občno pravo kakor tudi zdrava doktrina, da človek živi tam, kjer prebiva njegova družina ter vzdrži svoje družino."

Viharna doba v angleški zbornici

Laboriti ožigovali Astorko in druge torije radi kraljeve pokojnine.

London, 1. jul. — Sinoči je bila v parlamentu ena najviharnejših debat, kar jih je videla angleška nižja zbornica v tem zasedanju. George Lansbury, delavski poslanec, je ožigal lady Astorko, jevo radi njenega zagovarjanja pokojnine, katero prejema kraljeva rodbina. Dejal je, da Astorka vedno nastopi v vlogi sata, ki laže grešnike. Dalje je rekel, da kraljeva družina požre preveč ljudskega denarja.

"Kadar kralj umre, dobi njegova vdova \$350,000 na leto. Vsi princji vlečejo ogromne vsote. Lahko rečete kar hočete glede težkega dela, ki ga opravljajo ti gospodje, ne morete pa utajiti, da revni ljudje tudi delajo težko, a kaj dobe?"

Torijaska desnica je skušala z rjoventom utihniti govornika, toda laboriti so nadkrčjali torije in dalj časa ni bilo mogoče razumeti kaj je kdo govoril.

Nova kongresnica.

Lowell, Mass. — V tork so bile izredne volitve v petem kongresnem distriktu v Massachusettsu, v kateremu je pred kratkim umrl kongresnik John Jacob Rogers, republikanec. Izvoljena je bila njegova žena. Dobila je 23,489, njen nasprotnik, demokrat Foss, pa 9235 glasov.

GLASLO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Reklamni se ne plačajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$0.50 na pol leta in \$1.35 za tri mesece; Chicago in Ohio \$6.50 na leto, \$0.50 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za izposojenost \$0.50.

Naslov za vse, kar ima biti s "PROSVETO"

"PROSVETA"

3657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slavic National Benefit Society.

Owned by the Slavic National Benefit Society.

Advertising rates on application.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oklepaju n. pr. (May 31-25) poleg vsakega imena na naših posnetih, da vam je s tem dajemo potrdilo naročnine. Posnetje je pravilno, da se vam ne ustavi list.

ZELO MAJHNA DROBTINA JE ODPADLA NA DELAVCE.

Illinojsko strokovno organizirano delavstvo je izdelalo legislativen program po svojih zastopnikih v svojem interesu. Program ni bil pretiran in ne obširen. V njem so bile najnujnejše zahteve za zaščito delavstva. Delavstvo je bilo prepričano, da bo program sprejet, ker so se voditeljem obeh starih strank v zadnji volilni kampanji kar cedile prijazne besede za delavstvo iz glavi. Ti so naglašali, ko so lovili delavske glasove, da so delavci upravičeni do prenosov, ki izboljšajo njih položaj.

Pokazalo se je pa, da profesionalni političarji ostanejo političarji in nič drugega. Legislativni program strokovno organiziranega delavstva je danes navadna drobtina, v kateri je nekaj drobtinje za delavstvo. Delavstvo je zahtevalo, da se sodnijske prepovedi ob času industrijskih sporov proti delavstvu odpravijo popolnoma. Ampak zahteva ni bila sprejeta, kot so želeli delavci. Zahteva je zale modificirana. Preosnova je poveda, da se ne sme s sodnijskimi prepovedmi zabraniti razpustitve mirnih stavkovnih straž. To pomeni, da imajo stavkajoči delavci pravico razpustiti stavkovne straže, ako mirno prigovarjajo delavcem, naj puste delo.

Delavci so zahtevali, da postava prepove izdajanje vsakovrstnih sodnijskih prepovedi, izjema je le tedaj, ako delavci poškodujejo lastnino.

To kar se je priznalo delavcem je zelo, zelo majhna drobtinica. Lahko bi rekli, da je skoraj toliko kot nič.

Kadar bodo podjetniki hoteli, da nastanejo nemiri ob času razpustitve stavkovnih straž, se bo njih želja tudi izpolnila. Preteklost uči, da so bili pobojniki in razgrajalci še vselej pri rokah, kadar je bilo treba povzročiti ali prirediti nemire v interesu podjetnikov, da je lahko nauidane časopisje kazalo na stavkajoče delavce kot nemirneže, ki kale javni mir in poškodujejo privatno lastnino. Če je bilo kaj takega mogoče v preteklosti, zakaj bi se ne godilo v bodočnosti? Kakor hitro pa nastanejo nemiri in pride do rabuk s stavkokazi in pobojniki, bodo pa podjetniki lahko prosili za sodnijsko prepoved.

Seveda organizacija illinojskih tovarnarjev je zagnala pravi huronski krik, ko je bila delavcem vržena ta izredno majhna drobtinica, ki se komaj vidi z najboljšim povečalnim steklom. Vpili so, kakor da se je tovarnarjem zgodila strašna krivica in da pride vsa industrija v Illinoisu na boben. Ampak ta krik je imel namen le prikriti veselje, ki je zavladovalo v vseh podjetniških središčih, ker so podjetniki spoznali, da bodo ob času stavka vseeno gospodarji položaja. Na tihem se podjetniki veselijo, javno pa kažejo žalostno lice, kakor da jim postava prinese veliko nesrečo.

To spada seveda k podjetniški taktiki. Če bi podjetniki kazali javnosti vesela lica, bi delavstvo takoj spoznalo, da jim drobtinica socialne posjave ne prinaša nobene olajšave. Zjasnilo bi se njim, da so tam kjer so bili, ko ta postava še ni bila sprejeta.

Tudi političarji starih strank se trkajo na prsa in pravijo: "Glejte delavci, kaj smo storili za vas. Podjetniki zdihujejo in stokajo!"

Tudi to je taktika, ki ima namen zamazati delavstvu oči, da ne vidi, da ne doseže ničesar, dokler pojde za profesionalnimi političarji čez drn in strn.

Profesionalni političarji se ničesar tako ne boje kot spoznanja pri delavskih masah. Če delavstvo v industrijski državi spozna, da se mora politično organizirati kot razred v socialistični stranki, kaj pa so še potem profesionalni političarji starih strank? Generali brez armade!

Taki voditelji so pa v politiki brez veljave. In tako tudi političarji starih strank hlinijo, kakor da so delavci dosageli velikanke pravice, do katerih so jim pripomogli oni in njihči drug.

SLUŠE NASTANJE

Frank, W. Va. — Položaj v celnem 17. okrožju je nespremenjen. Stavka še traja, a stavkajoči prihajajo kot trumona v West Virginijo, kakor bi se tu sedli prvovrstni med. Pretepači so oboroženi s samokresni in municijo prav kakor državna milica, katere tudi ne manjka. Pavseh teh nakan kompanije se stavljarji ne bojijo, trdijo stavljarji naprej.

George Jeger iz Keasville, W. Va., hodi na Thomas, W. Va., pripovedovat ljudem, da je na Keasville plača po \$7.25 in od tam na po 62 centov, kar je enaka plača lésstva v South Etnu, W. Va. Pove pa ne, da je stavka po celnem 17. okrožju. Če bo še prišel na Thomas, pokazuje mu vrata, da ne bo več ljudi vodil za nos.

V tem kraju je bilo že dosti ljudi vrženih na cesto, če niso le to dni. A stavka je vendar v polnem teku po vsej Zapadni Virginiji. Zato rudarji, proč od West Virginije. Ne hodite k nam stavljarji. — Joseph Zelenik.

Bryant, Okla. — Prosveta mi je najljubša za čitanje, kajti iz tega lista se vsak prebuden Slovek lahko navduša naprednega duha. Posebno smo potrebni dobrega čtiva v današnjem težnem položaju, kar ubogi Slovek je na vse načine hlačen od svojih nasprotnikov. Kakor čitamo iz listov, je po vsem svetu enaki položaj za ubogega delavca. Tako je, kot bi ves svet stal na glavi in noge kviliku mahal, obenem pa delavcu brci delili.

Posebne brce dobivajo organizirani rudarji. Človeku se vsiljuje misel, da živi daleč nazaj pred tremi stoletji, ko so se gočili čudeži. Danes se ne gode čudeži, ampak kakor pred stoletji, se pokopava pravica v globok grešed, iz katerega bo težko izkopati jo na svetlo.

Pri nas kar odkriva odpirajo jame pod odprto delavnico. Vsak premišljen Slovek si lahko tolnači, da baroni premoga v tem času nimajo naročil za premog, ker v tem času so jame še vsako leto obratovalne počasi ali pa sploh nič. To leto pa so začeli odpirati rudnike že precej spona di z namenom, da strejo organizacijo in sebi pridobe še večje dobičke. Najtežje, kar jih sedaj dela, je kompanija najela po različnih krajih Oklahome. Po vsi čini so Amerikanci, Slovence ni nobenega med njimi.

Dne 15. junija je bil dopis iz Henryette v Prosveti. Strinjamo se z dopisom jednotinskega člana, ampak menim, da bi bilo boljše, če bi se podpisal s polnim imenom. Mene dolži, da sem ga dal priobčiti, kar pa ni resnica, tisti dopis je morala pisati moška roka, ne ženska. Tudi jaz sem želel zdaj misliti, da je "maček pohrta stal svetega duha" v dotičnem kraju, kot pisec omenja, da je tu eden, ki je od tam doma. Res je delal tu neki Slovenec, ampak samo par dni in je prenehal. Ako bi takrat še drugi najetaki prenehali, kot je on, bi kompanija ne imela toliko uspeha z njimi.

Mogoče se kdo izrazi, da se jaz za takšne potegujem, pa kar je resnica, tisto pišem. Res ni uместno tako delo opravljati, ker se nikoli ne očisti dotično ime, ki ga s tem človek pridobi, posebno pa kadar ima še otroke, da so potem še otroci dostikrat samopohvalni pa krivdi očeta, čeprav niso nič krivi.

Ako bi se drugi delavci tako držali proč od stavkokastva, kakor se tukajšnji Slovenci, bi nobena jama ne obratovala pod odprto delavnico.

Kadar se še od tu oglasi član jednote, želimo, da se podpisal s polnim imenom, da ne bo zopet tako dolgi mene, da sem jaz napisala, čeprav je bila resnica pisana v dotičnem dopisu. Rojaki se bojijo kritiziranja od strani prizadete osebe, zato pa se ne podpisujejo s polnim imenom. Ker je danes resnica pokopana, si pa pravičen človek še akoro ne upa govoriti. Čez moje dopise je bilo tudi že dosti kritiziranja, pa se na vse skupaj ne osiram. Sili se, da mi moč piše dopise, pa on me čita prej mojega dopisa, dokler ni pribežen v Prosveti. Nato pa se izrazi: Si pa še zopet nekaj natečkala. — Anna Serdner.

Strand, Kana. — Kakor se povsed oglašajo člani, se hočem tudi jaz. Z delom je toč počeno

slabo. Nemisljeni premogovni baroni imajo svoje mashe. Zanim del meseca maja, je tu pretepačarska družba odprla rudnik št. 7, kjer pa je delavcev epa tretjina preveč, kajti ta rov se deluje.

Komaj se ti delavci začeli dobro delati, pride družba Crowe Coal Co. na dan s naznanilom: Naložite, kar imate premoga in vzemite orodje iz jame št. 21. Zakaj je to naredila? Ko je ta družba glasila, da naš okrajni predsednik distrikta št. 14, Matt Walkers, hodi, da se oni delavci v Oklahomi, ki delajo ravno pri tej družbi, vrnejo v naše vrste, je to naredila. Pa gospodje pretepačarski baroni bodo še sprevideli s kom imajo opraviti.

Častitarno in damo zausajico mr. Matt Walkersu ter sedanjemu odboru. Če bi imeli v vsakem distrikta take mashe, bi se bilo toliko garja, kot ga je. On je predsednik šele tretji mesec, ali obrnli je že mnogo, kar je bilo zavošenega.

Bratje rudarji, stojmo stran, kjer je stavka. Pomagajmo drug drugemu in pustimo zavist in nevedljivost, kajti samo v slogi je moč. Drugače je tu vse ponavadi. Pijate tnamo dosti, saj pa de da jo dvakrat do trikrat na teden. Ta je tudi še dovoljena piti.

Prejeli smo članom Slovenske narodne podperne jednote in čitatelem Prosvete. — John Zager.

S pisa. — Kamorkoli grem, arecam brate S. N. P. J. Tako sem začelno v Iron Mountainu, kjer ima S. N. P. J. precej veliki ko društvo tam živeti rojakov. Raztreseno so naseljeni po raznih gondarskih kempan. Tu delajo drva, ravno v tej dobi — junija in julija — pa sekajo jelke in spravljajo njih lubje v kope, pri čemur dobijo po štiri dolarja za kvart lubja. Lubje uporabljajo v tovarnah za razne kemikalije.

Zdi se, da je od zastoja prizadeto tudi gozdno delo, ker je celo v tej sezoni le bolj klaverno. Plače res niso utrgali, a ponekod so mero drvam znatno zvišali, tako da morajo biti polena po štiri palce daljša in ravno toliko višje zložena. Plača je torej vendarle izdatno utrgana.

Gondarjevo življenje je v primeru z rudarjem vsaj toliko boljše, da gondarju ni treba dihati sopernega zrduha in ima vsaj čist zrak. Drugače pa je trpin, ki teko izhaja.

V Iron Mountainu je mesto precej naraslo, odkar je Ford naredil tam svoja tovarne, v katerih dela več tisoč ljudi. Le delo se kaže težko dobi.

Sirijo se tudi govorice, da bodo odpravili več delavcev za nedolžen čas. Kar se slabega ali, se zgodi za petsto odstotkov rajše kakor kaj dobrega, zato ni priporočljivo za lokalce dela, da bi se spetekali v Iron Mountain.

V bližini rudnikih se pa dela še dobro. Ampak nanovo je tudi v teh starih rudnikih težko dobiti delo.

Slovence živi precej v Iron Mountainu, še več pa Hrvatov, katerih so nekateri precej jmo viti. Slovenskih Kočvarjev je tu obilo. Imajo neko jako staro samostojno društvo, ki šteje nad dvesto članov. Tudi v mestnem odboru je več kočevskih rojakov. — Matija Pogorelec.

Detroit, Mich. — Ker je zelo malo dopisov iz tega evetočega in rastočega mesta, moram malo popisati, kako je med detroit-skimi Slovenci. Združeni smo še precej dobro, kar se zlasti vidi po zabavah, da res ni dolgega časa.

Znamenito je v Detroitu kupčevanje s loti. Detroitake zemljiščne družbe imajo vespovsed po Združenih državah svoje agente, ki malajo Detroit za sveto in deveta nebena. Ampak rojaki, bodite previdni, če kdo kaj kupi. Prepričajte se prej, kaj in kje kupite. Lahko je kupiti, ne mogoče pa prodati. Da tako ne bo šlo dolgo naprej, je dokaz že v tem, ker je skoraj vsaka druga hiša v Detroitu na prodaj. Človek, ki hodi po cesti, vidi znake na hišah za prodajo, če ni na prodaj, je za najem. Reklo se je res lahko, da je bilo v Detroitu težko dobiti stanovanje za družino, ali sedaj ni več tega. Dragi so še s stanovanji, pa ko le ni ljudi, posetniki radi ali neradi nazadnje vendarle popustijo. Že skoraj vsak ima namreč svoje loto, na katero če le more postaviti vsaj šesto ali garajo, da mu

ZAKONET

Ako zaravljajo molijo, mi jih ne silimo...

Ko sem bil majhen, sem moral večkrat moliti: "Kuge, potresa, povodnji, vojne živaj nas, o Gospodi!" Milijoni molijo tako še danes, milijoni so molili akoni stoletja pred nami — toda Gospod je gluhi ali se pa toliko zmenil za mikrobo-ljudi, ki lazijo po tem malem planetu, kakor se mi brigamo za mravlje, katerim večkrat pohodimo mesto. Mravlje so razumne živalice, ki vedo gotove trike, katerih Slovek ne ve. Mogoče imajo tudi mravlje kakšne molitvice zoper nesreče, toda mi, ki tako neumiljeno razdiramo njihova mravljišča, se ne zmenimo za njih prošnje. Najbrž bo tako tudi z Gospodom. Iskratka: potresi, povodnji in druge naravne katastrofe se vedno šibajo človeštvo. Ravno zdaj je potres hudo sunil v mravljišče milijonarjev v Kaliforniji.

Včasih je bil potres "šiba božja" in "štrafenga za grehe". Oudno je, da "šiba" ne lahira. Hiša božja, nekdanja misijonska cerkev v Santa Barbari je ravno tako v razvalinah kakor hiša katerega ateista. Zanim je strela udarila v naravoslovski muzej v New Yorku. V tem muzeju je shranjenih na tisoče prič evolucije življenja in človeka. Če bi bila strela ostala le pri muzeju, bi lahko imela Bryan in Trunk dovolj snovi za sto pridig. Ampak strela jama je istočasno tresla tudi v katoliško cerkev sv. Patrika — in razbila pridige.

Naravne sile ne poznajo izjem. Grdo se igrajo s človekom, dokler jih človek ne opozna in začne krotiti. Razne kuge je že ukrotili: poplavam uide z jezovi, reguliranjem rek in prekopov; potresom se bo tudi znal umakniti. Vanka naravna nesreča je zanj šola, čeprav težka in draga.

Vzraščanje je, kateri zarotnik je na naši strani. "Tribune" piše, da v Rusiji vladajo trije močje, ki se se zatrtili, da si podvržijo ves svet. Mislam, da ne bo kaj podvržili, ako Morgan izvede svoje zaroto.

Mojzes, Abraham, sv. Stefan so bili Slovenci — you hat!

Trunk pravi, da vsi rdečkarji črpamo našo duševno hrano iz nemških in čifutskih visov. Sure, Mike! Samo blagovoli! ste se smotiti malo, g. Trunk, in jaz se drzmem popraviti.

Takrat, ko se nismo bili rdečkarji, smo res potrpeali precej iz

ni treba plačevati stanovanja. Pa tudi to bo minilo.

Ljudje se v Detroitu naravnost boje lotov, kojih pa ne morejo potem prodati naprej. Srečen je pri tem le malokdo, ki pa je moral imeti prej izkušnje.

K delavcu pride agent pa začne pripovedovati: "Poglejte, k hiši imate občestni hodnik, spehjan vodovod, električno luč, plin, ja, kar vse imate in kompanija vam da strašansko poceni!"

Rojaki, ne verjemite takemu pojmu! Le zapomnite si, da je zaplatiti vse lahko, ko pa je treba vse plačati, primasejo tak račun, da človeka brez pretiravanja trebuh boli. Zato naj služi samo en dokaz, namreč, kdor ne verjame, naj gre pogledat, ko kupi, ne ko bo prišel v Detroit, da bi prvo šel na kompanijo, katere se ukvarja z zemljiškimi kupčijami. Treba je iti okoli ljudi v bližini, kjer se nameravate ustaviti.

Torej še enkrat pozor! Bodite previdni s svojimi težko prislusnimi centi, da vam ne zmuzejo v roke kakaga zemljiškega špekulanta in se boste potem kazali, ko ne boste mogli denarja dobiti nazaj.

Tudi v Detroitu se bo v tem oziru izboljšalo, ali sedaj je še tako, zato, kdor se priseli, naj rabi svoj razum. — J. Ocepak.

New Waterford, N. S. Canada. — Čudil sem se, ko sem bral novico odtod, kako je Frank Rupnik pisal, da so tukaj taki Slovenci, ki gredo po avstrijskih prodajalnah in agitirajo, da oni nič ne dobi na kredit. Stvar se sliši smešna, ker tu sploh ni nobene avstrijske prodajalne in sta samo dve nemški in ena polska. Že iz tega se torej vidi, da stvar ne stoni na resnici.

Nihakor ni lepo, ko si kdo upa neutemeljene stvari spravljati v široko javnost. Slovenci misli se

nemških in čifutskih virov, vžle temu je bila vsa tista hrana pristno slovenska! N. pr. hrana s imenom "Zgodbe sv. pisma". Cegav je ta vir? Slovenci! Od zadnjega preplonkanja do prvega originala je to slovenski vir! Kdo je bil Mojzes, prvi avtor vs. pisma? Slovenci! Ali niso bili štirje — evangeliisti Slovenci? Kdo pravi, da ne! Kdo je bil Adam? Ne vem — najbrž je bil koroški Slovenec. Yes, vi so bili Slovenci! Enkrat sem čital Mohorjevo knjigo "Pamet in vera", katero je sveda spisal Slovenec, ni bil nemški jezuit ali kdo je še bil. Kazimir je enkrat pisal, da je bil Darwin tudi Nemec. Kako pak! Nemški čifut. Paša para — vse, kar je prišlo med Slovence od Judov, Italijanov in Nemcev, je sveto slovensko, vse drugo je pa nemško in čifutsko!!! Prihibo na kopito!

Is Collingwoda.

Naš Hribar ni tako praktičen kot je vaš Kazimir. Za mufanje farovca je najel ameriške kontraktorje, ki delajo le za dolarje. Kazimir je bil modrejši. Najel je angleca, ki mufajo Marijo Pomagaj zastopni. Zakaj tudi naš Hribar ne najame nebeških mufarjev? — Collingwodaški bat.

Dogodek št. 113.

Leta 1909. sem bil sedem mesecev v morbarski bolnišnici v Pulju. V eni nami veliki sobi nas je ležalo dvajset bolnikov in stregli sta nam dve usmiljenki. Ko je prišel veliki teden, so nam usmiljenke ukazale, da se moramo vti izposvediti. Sedemnajst bolnikov je ubogalo, trije so pa ostali neizposvedani. To sem bil jaz, neki štajerski Slovenec in neki Madžar. Tedaj se je začela persekucija. Ko so bili izposvedani bolniki na veliko sredo jutraj obhajani, so dobili belo kavo in bel kruh, mi trije grešniki smo pa imeli do desetih post in potem nam je prinesla usmiljenka črna krompirja. Začel sem protestirati, zakaj ne dobimo vsaj enako, ona je pa rekla, da mi moramo pokoro delati, ker se nečemo izposvediti. Odgovoril sem, da pokoro naj delajo oni, ki so bili pri spovedi, mi pa ne rabimo pokore. Nič ni pomagalo. Postrežnica je postala tako arogantna, da nam sploh ni hotela več streči. Sami smo si morali pomagati iz postelje, dani smo imeli polomljeno udo. Ko nam je bilo zadostno, smo se pritožili zdravniku in ta je potem prislil usmiljenko, da nam je stregla. Bila je jezna. Jaz sem ji pa rekel: "Ali ni greh, ker s tako jeso strežeš bolnikom?" — P. S. West Allis, Wis.

K. T. R.

ta način očrtni, ki smo radi takega pisanja tu v New Waterfordu prisadeti.

Imenovanemu sem bil dal hrano in stanovanje in tudi, ko se je ženi v moji hiši, kar je šlo iz mojega žepa. Zdal pa mesto prisanje za tako naklonjenost, nas hoče v javnosti pokazati kot slabše ljudi. To je zahvala za storjene dobrote! — Frank Juvanc.

IZ PRIMORJA

Smrtina kosa. V Trstu je umrla Marija Vekjet. Pokojnico so pokopali v ponedeljek dne 8. jun.

Tram je zmečkal glavo 4-letnemu šivilju Suligoju v Gorici. Otrok se je igral na cesti, po kateri je privozil voz z gredami. Suligoj je pripežal do voza, in je prišel z glavo bas pod tram, ki se je zvrnil na cesto. Tram je zmečkal dečku glavo in otrok je ostal na mestu mrtve.

Smrt pod strojem. 45-letni Anton Perčolja je bil dne 14. junija zaplen pri delu v tovarni cementa v Anovnem. Po nezroci je prišel s svojo obleko stroju približno. Jermen ga je zgrabil, zavijtel in tresčil ob tla ter mu zlomil hrbtenico. Ponebrečeno so prepeljali v goriško bolnišnico.

Stekel pes je oklal 27-letno Marijo Lapajnetovo iz Masor pri Cerknem. Ženako so morali odvesti v Pasteurjev zavod v Padovi.

Občinske volitve na Goriškem. V najkrajšem času se bodo vsilile občinske volitve v občinah Černče in Slap pri Vipavi. Občinske volitve v Biljah so odročene do 21. junija, občinske volitve v Tolminu, Solkanu in Podluti pa so prenesene na začetek meseca avgusta.

DELAVSKE NOVINE

(Fad. Press.)

Rudarska konvencija v Penni.
Scranton, Pa. — Tu zborujejo delegatje treh distriktnih organizacij iz okoliš antracitnih premogovnikov. John L. Lewis, predsednik rudarske unije, ki je posetil konvencijo, je v svojem govoru dejal, da so oljni magnati Rockefeller, Jeklarci magnat Schwab, zakladniški tajnik Mellon in C. F. Watson, predsednik Consolidated Coal kompanije, odgovorni za kršenje mesečne pogodbe med operatorji in rudarji v bituminoznih rovi.

Stavka krojačev.
Chicago. — Okrog 800 krojaških delavcev, ki so člani Amalgamated Clothing Workers' Union, je zastavilo v tovarni International Tailoring Co., 847 W. Jackson blvd. in v tovarni J. L. Taylor & Co., 815-323 S. Peoria st. Policijska je v tork aretirala štiri pikete.

FRANCOZI PRAVIJO, DA SO UBIILI 300 RIFLIANCEV.

Nova Abd-el-Krimova ofenziva je bila uspešna.

Rahab, francoski Maseko, 1. jul. — Francoski uradno poročilo pravi, da je obkolilo 300 Rifliancev na bojišču v dolini Leben zadnjo soboto, ko so francoske sile strle najnovejšo Abd-el-Krimovo ofenzivo.

SCOPES JE UŠEL REPOR-TERJEM.

Dayton, Tenn. — Prof. John T. Scopes je v sredo povil culo in igral nemarno kam. Njegovi prijatelji pravijo, da je odšel nam na deželo, da bo imel mir pred reporterji, ki ga nepretrgoma nadlegujejo. Vrne se prihodnji teden, ko se odpravi obravnavati proti njemu.

KRVAVA STATISTIKA.

Chicago. — Mati je korakala svojim osemletnim sinčkom po bcestnem hodniku, kar je od strani pridrvel avtomobilist, ji uničil v sila, ga ji z nenačisto silo spulil iz rok, ga podrl na tla in ubil na cesti, potem pa drvel brezglavo dalje.

Druga avtomobilska smrtna nesreča je bila, ko se je avtomobilist zakadil s svojo mašino v poulično železnico. Nekega moža je ubilo, ko je stopil s poulične železnice in ga je medtem podrl na tla tovarni avtomobil.

Tako ima Chicago nove avtomobilске žrtve, ki se pomnožijo današnjim dnem in bodo še večje jutri. Od novega leta sem so avtomobili pobili 353 ljudi.

NOČNI ZRAKOPLOVNI POLET JE PEČEL.

Chicago. — Sinoči, točno ob 7:30 po čilaskem času je na Maywoodskem vzletišču odletel prvi zrakoplov pod vodstvom pilota Shorta v New York. Danes ob petih zjutraj je pa došel v New York. Prvi zrakoplov je odnesel približno 20.000 pisem. Dve uri pozneje je odletel drugi poštni zrakoplov, katerega je vodil pilot Meyers, ravnatelj zračne poštne službe.

Paster ima dva grla, katere je prodal za \$10.000.

Kellgrr, Minn. — Enos Bacon, luteranski pastor v tem mestu, ima dva grla, oziroma dva organa za govorjenje. Mož lahko hkratu poje bas in sopran. Te dni je prodal dvoje grlo medicinski organizaciji v Angliji za \$10.000. On dobi denar takoj, organizacija pa njegovo grlo, kadar umre.

Trije policaji aretirani.

Chicago. — V tork so bili aretirani trije policaji in eden civilist na obtožbo, da so prejeli podkupnino od trgovca z narkotičnimi strupli. Aretirani policaji so: Harry Miller, Martin Haley in E. Campion. Civilist je Millerjev brat David. Nick Stevenson, trgovec z omotili, ki je dejal, da je plačal velike vsote podkupnine, je ovrnil četvorico detektivskemu načelniku, ko so dan poprej izrekli iz njega \$500.

Povedanji na Poljskem.

Varšava, 1. jul. — Velike poplave v srednji in zapadni Galiciji so spravile na tisoče ljudi ob streho in dom.

Iglesias bo pomagal predsedniku Greenu

Izvoljen je bil za tajnika Panameriške delavske federacije.

Washington. — Santiago Iglesias, stari predsednik svobodne delavske federacije v Portoriku ter socialistični voditelj in član teritorialnega senata, je bil izvoljen za tajnika Panameriške delavske federacije. Svojo službo je nastopil v Washingtonu danes, 1. jul. S tem bo pomagal predsedniku Greenu, ker mu odzveza neposredno odgovornost dikanja federacije pri življenju. V federaciji so vključeni delavci Združenih držav, Mehike, Kube, Portorika, Nikaragve in drugih latinsko-ameriških držav, ki so se združili v svrhu, da poživijo naraščanje delavskega gibanja na tej polobli.

Iglesias zavzame svoje mesto, ko ga je izpraznil Canuto Vargas, ki je sedaj delavski ataše mehiškega poslanstva v Washingtonu. Ko je tajnik Kellogg pred kratkim napadel Callesovo vlado in jo obdolžil, da ima v svoji delavski politiki, da tudi zasebe veleposestev, ki so lastni Američanom, se predsednik Green ni čutil sposobnega nemudoma odgovoriti v obrambo mehiškega delavstva, katero je bilo najbolj prizadeto. Dočim je bil Green že dolga leta v odboru Ameriške delavske federacije, ni bil nikdar bolj intimno seznanjen s panameriškim aktivnostmi, v katere je bil umrl Samuel Gompers zelo zainteresiran. Greenov odgovor v obrambo mehiških delavcev je bil raditega še vedno le prizadevanje moža, ki liče dejatev.

Odkar se je priselil na Kubo pred štiridesetimi leti, ko je prišel iz Španije in odkar so ga začeli vtikati v španske kolonijalne ječe pred pretravo, da je povzročal delavske nemire v španski Zapadni Indiji, pa Iglesias ve vse o mehiških delavskih razmerah. S svoje službe v Portoriku je torej prišel, da zastavi svoje znanje v Greenovo službo in da Greenu omogoči, da bo zavzemal v mehiškem sporu ogle in laaneje stališče prav kakor je delal Sam Gompers v letih po padcu Pancho Ville. Poleg tega bo Iglesias pri rokah pri diskusiji o zadevah v Portoriku, ki pridejo tudi pred kongres pri prihodnjem zasedanju. On bo tudi avtoritativna priča o potrebi na Virginjskem otočju, kjer prebivalci zahtevajo samovlado.

Dan neodvisnosti in "mating pot"

Pred stodevintštiridesetimi leti, na dan četrtega julija, je trinajstletica zedinjenih ameriških kolonij, ki so se bile uprle proti Veliki Britaniji, proglasila svojo svobodo in neodvisnost. Massachusetts in Virginia sta stali na čelu borbe za svobodo. Kolonija Massachusetts je prva trpela breme te borbe in Virginie je bila ona, ki je dala znak, da se otresejo jarma angleškega vladarja. Dne 29. junija, ko je kongres kolonij še vedno razpravljaj o tem vprašanju, je Virginia dala vzgled s tem, da je sebe proglasila za neodvisno. Kongres je bil imenoval odsek petorice, ki naj sestavi proglas neodvisnosti. Thomas Jefferson je bil načelnik tega odseka. In ravno Jefferson je bil oni, ki je spisal oni veliki zgodovinski dokument, ki ga je kongres s jako malimi spremembami sprejel dne 4. julija 1776. Od tedaj se je Fourth of July vedno praznovaj kot največji ameriški narodni praznik — rojstni dan Združenih držav.

One iste noči 4. julija je množica patrijotičnih Američancev zyrnila s podstavka svinčeni kip angleškega kralja Jurija III, ki je ponosno stal na Bowling Green v New Yorku in iz stopljenega kipa so napravili kroglje za ameriške topove. Izjava neodvisnosti — Declaration of Independence — je bila napravljena, ali sedaj je bilo treba boriti se za njo. Bila je to ogromna borba, ki so jo kolonije začele proti mogočni kraljevini, ali končno je težka sedemletna borba uspešno končala pod vodstvom George Washingtona.

Kolonije so tedaj imele le nekaj okoli treh milijonov in pol prebivalcev. Večinoma so bili

prebivalci nasledniki angleško govorečih naseljencev, ali med njimi je bilo tudi znatno število Američancev nemškega, nizozemskega, švedskega in drugega pokolenja. Nizozemci (Dutch) so bili izvirni naseljenci v New Yorku; Švedi so se leta 1638 bili nastanili v Delawaru in Nemci so imeli razne valove priseljavanja začeti od 1. 1683. Zato najdemo, da so se močje raznih narodnostnih izvirov vdeležili ameriške borbe za osvobodjenje.

Med proslavljenimi junaki ameriške revolucije najdemo mnoga neangleška imena. Tu je pred vsem Francoz Lafayette, ki je znatno doprinesel h končni zmagi ne le kot vojaški poveljnik v tej deželi, marveč tudi kot njen prijatelj v svoji domovini. General Herkimer (Herchheimer) je izvajal iz družine nemških naseljencev iz Palatinata, ki so se bili naselili v severnem delu New Yorka. Bil je zmagovit v važni bitki pri Oriskany, ali umrl je tedaj za ranami, ki jih je dobil pri tem spopadu. Leta usoda je doletela poljskega generala Pulaski, ki se je boril za ameriško neodvisnost in je bil ranjen na smrt blizu Savannah v 1. 1779. Drugi slavni Poljak v vojni za neodvisnost je bil Kosciusko, ki je kasneje vodil poljake ustajo od 1. 1794. To so imena, ki jih vsak ameriški šolski otrok pozna. Ali bilo je še mnogo drugih enakih aktivnih pristašev ameriške svobode, ki so manj pogosto omenjeni v zgodovinskih spominih. John Morton, eden izmed sopodpiscev izjave neodvisnosti, je bil švedsko-finskega pokolenja. John Hanson, merodajen član Kongresa, in Thomas Simmixon, odličen ameriški častnik, sta bila švedske narodnosti. General Hans Christian Fibiiger, ki so ga ameriški vojaški nazivali "Old Denmark," je bil rojen na Danskem. Haym Salomon, poljski Žid, je finančni revolucionar in izposloval za Roberta Morrisa, ameriškega finančnega "superintendenta," vsa pobojila, ki jih je Amerika dobila na Francoskem in Nizozemskem. Jamčil je za posojila s svojo osebno vero v zmago revolucije in s svojim premoženjem do ogromnih vsot.

Kakorkoli je bil vpliv angleško govorečih (naseljencev) najbolj merodajen za usodo te dežele, vendarle zgodovina nam ne dopušča, da bi pozabili na važbo vloge, ki so jo naseljenci drugih plemen in jezikov igrali v ameriškem razvoju še tako zgodaj kot za časa revolucije. Brez dvoma je dobro za to deželo, da priseljenci mnogih plemen morejo s ponosom pokazati na člane svoje skupine, ki so se borili za to deželo ali drugače prispevali k napredku iste. To daje novo delu priseljencev naravno pravico, da se ponašajo z zgodovino in uspehi ameriškega naroda, kakor tudi prispeva k oni duševni enotnosti, ki jo je predsednik Coolidge nedavno označil ob proslavi norveške stoletnice, ko je rekel:

"Kar se tiče lojalnosti, o kateri ni nikjer mogoče dvomiti, je težko izbrati izmed mnogih narodnostnih in plemenskih skupin, ki so si izbrale Ameriko za svoj dom in svojo deželo. Hvalni smo za vse izmed njih in še bolj hvaležni smo, da eksperiment njihovega skupnega državljanstva je tako uspešno ušel. Ako bi kdo iskal dokaza o temeljnem bratstvu vseh človeških plemen, ako bi kdo izrazil babilonsko zmešnjavo, da podpre stremiljenje za enotnost, sposobno, da zagotovi mir vsem narodom, jaz mislim, da v taki poizvedbi ne bi mogli dobiti boljše priče kot je izkušnja te dežele. Iz zmešnjave jezikov, iz nasprotja tradicij, iz raznoličnosti zgodovinskih okoliščin, iz obširnih razlik nadarjenosti in okusov razvila se je duševna enotnost v spremstvu širokega obsega raznih sposobnosti in nadarjenosti, ki so znak, da je temu narodu usojena izredno odlična usoda." — F. L. I. S.

Protifašisti posekal fašista v dvoboju.

Rim, 1. jul. — Poslanec Amendola, voditelj aventinke opozicije, se je včeraj dvobojeval s kapitanom Giordano, urednikom fašistične Tribune. Dvoboje je bil na sabljo in Amendola je vsakega fašista po glavi, da je kri curknila iz rane. Giordano je takoj odnehal.

Vesti iz Jugoslavije

Potok usahnul valed potresa.

Po zadnjem potresu v Dalmaciji je nenadoma usahnul potok Kosovčica, ki izvira izpod Korjaka. Ta potok doslej tudi ob času suše ni nikdar popolnoma usahnul.

Tihotapstvo z italijansko svilo.

Vtihadaplanje v našo državo, zlasti iz Reke na Sušak in v bližnji okolici, se je tako razpaslo, da so morali ukreniti posebne korake proti tihotapcem. Nedavno so se mudile na Reki-rane osebe iz naše države, ki so hotele vtihadapiti razno blago, zlasti svilo in svilene izdelke. Tako so naši finančni organi zalogili te dni zagrebškega trgovca Roberta Dragonerja, ki je nakupil na Reki 1250 m svile, jo ovil okoli sebe ter v tem svilenem ovojju prestopil mejo. Zasučili so ga in mu odmerili 12.000 dinarjev globe, četudi je zatrjeval, da ni imel "slabega namena". Na podoben način so bili prijeti tudi ljudje, ki so hoteli vtihadapiti čevlje, kavo, riž, sladkor in druge dobre stvari za gurmane. Globa, ki jim je bila naložena, jih bo morebiti spametovala.

Samomor baščnega uradnika.

Dne 18. jun. so našli na bregu Save pri Zagrebu mrtvega 26-letnega uradnika zagrebške mestne hranilnice Ivana Šušanića iz Koštrenc Sv. Lucije pri Sušaku. Mlad mož se je ustrelil s revolverjem v senca. Samomor je menda izvršil zaradi tega, ker mu starši njegove novice niso dovolili, da bi se smel poročiti.

Polomija Orjune. Z velikim pompom so naznanjali Orjunci svoj kongres v Beogradu.

Toda — veliko grmenja, malo dejja. Sprevod po Beogradu je bil klaverna. Na samem kongresu pa je prišlo do ostrih političnih nasprotij med samimi Orjunci. Nekateri (med njimi predvsem ostavenski) orjunci so hoteli, da ostane Orjuna še nadalje pokorna Pribičevićeva pripraga, drugi so se navduševali za Davidovića, tretji za zemljoradnike. Da prikrijejo vse ta nasprotstva, so končno sklenili resolucijo, v kateri se izjavljajo za "integralno" jugoslovenstvo, za strogi centralizem, proti samoodločbi narodov in proti razrednemu boju. S to svojo resolucijo si pa ne bodo opomogli, kajti vsakemu delavcu, vsakemu kmetu in vsakemu Slovencu dokazuje ta resolucija, da je Orjuna oborožena organizacija za obrambo nadvlade arabe buržoazije.

Dijake izključujejo iz šol. Ne mine dan, da ne bi vladajoči režim izvršil tega ali onega nasilja, ki je mogoče le v dobi odkrite meščanske diktature.

Kot smo že poročali, je policija izvršila okrog 40 hišnih preiskav pri srednješolskih dijakih.

Na podlagi teh preiskav je bilo več dijakov izključenih iz vseh srednjih šol Jugoslavije in jim je na ta način odvzeta možnost, da bi nadaljevali in dokončali svoje študije. Kam naj gredo?

Ali bodo smeli v bodoče študirati samo sinčki in hčerke radikalnih in demokratskih staršev? Ali bo potrebno za vpis v šolo izpričevalo, da je dotičnik član vladajoče meščanske stranke?

Tragična smrt matere in otroka. V Sisku se je pripetila te dni velika nesreča. Neka delavka, ki je bila v blagoslovljenem stanju, je ob Kolpi prala perilo, njen petletni sinček pa se je igral ob bregu reke. Po nesrečnem slučaju se je otrok prevrnil v Kolpo ter se naglo začel potapljati. Prestrašena mati je skočila v Kolpo, da reši otroka. Pričela je otroka in skušala doseči breg. A močni valovi so jo podrti in s obupnim krikom je izginila v Kolpi. Pomoč je prišla prepozno; mati in otrok sta našla smrt v valovih Kolpe. Čez pet ure so mrtvi trupli potegnili iz vode. Mati je še mrtva krčevito držala svojega otroka. Ta tragična nesreča je pretresla vse tamkajšnje prebivalstvo.

S sekiro po glavi. Na Telovo se je pri Sv. Barbari pri Mariboru prepiral 34-letni Ljudevit Basl s 25-letnim pos. sinom Drogom. Ta pa je pograbil sekuro in razkral Baslu glavo in levo roko. Prepeljati so ga morali v mariborsko bolnico. Drog pa so odpeljali v zapor.

Agitirajo za "Prosveto"

Servisna Kuchin

Chicago, Ill. 2. avgusta 1925.

Podporna Jedinica

Chicago, Ill. 2. avgusta 1925.

GLAVNI STAN: 2657-39 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODBEK:

Predsednik Vincent Calkins; podpredsednik Andrew Vidich, R. F. D. 7, Box 109, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik kuhinjskega oddelka Blas Novak; gl. Magnajnik John Voznick; urednik glasila Jefe Koverlich; upravitelj glasila Filla Godina.

FOROTNI ODBEK:

Martin Zelenkhar, predsednik, Box 276, Barborton, Ohio; Frances A. Tancher, 2627 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Kridmandil, 13111 Denington Ave., West Park, Ohio; Mary Ulovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Tordell, Box 22, Strabana, Pa.

BOLNISKI ODBEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-39 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VEHODNO OKROŽJE: Jacob Ambroski, Box 286, Moon Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Joseph Korke, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

Antoni Sular, Box 184, Gross Kana, na jugoslovan; Frank Klan, Box 399, Chisholm, Minn., na sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 2653 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.; Richard J. Zaverzinek, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitelveni odbor:

Predsednik: Frank Alot, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jolite Oves, 2629 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2424 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI EDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6223 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondence s glavnimi uredniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši izključno:

VBA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se pošljejo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-39 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADNJE BOLNISKI PODPORE SE NASLOVUJE: Bolnišni tajništvo S. N. P. J., 2657-39 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobe, se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-39 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADNJE V SVETI S BLAGAJNISKIMI POSLI se pošljejo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-39 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse prihodnje glase poslovanja s gl. izvrševalnim odborom se naj pošljejo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi dopisi na gl. porotni odbor se naj pošljejo na naslov: Martin Zelenkhar, Box 276, Barborton, Ohio.

Vsi dopisi na drugi svet, nanašajo, oglaš, naročnine in vplaki vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošljejo na naslov: "PROSVETA", 2657-39 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NAZNANILO IN ZAHVALA.

Tužnim srcem naznanjam smrtno izjavo, da je nemila smrt pretrgala nit življenja mojem nadvse ljubljenu sinu

JOSEPHU TRIPLET.

Umrl je 13. junija, 1925, bil je ponesrečen z avtomobilom na potu v Brainard, Minn., kjer je tudi izdihnil svoj mlado dušo. Pogreb se je vršil dne 16. junija 1925, na pokopališče v Eveleth, Minn.

Izrečna hvala vsem darovalcem vncev in cvetlic, pogrebnikom in vsem, ki so dali svoje avtomobile na razpolago pri pogrebu. Prav lepa hvala tudi njegovim sestrici Mariji Skofic in njenem soprogu, kakor tudi družini Lukanc in Selnikar. Se enkrat prav lepa hvala vsem, ki so me tolažili in iskazali nam prijateljsko v času nesreče, kakor tudi spremljevalcem mojega dragoga sina pri pogrebu. Počivaj umiru, dragi sinček, in lahka bodi tibi ameriška gruda.

Zaljubljeni ostali: Frances Triplet, mati. Sestrična Mary Skofic in soprog, sestrična Julija Selnikar in soprog in Katarina Lukanc, teta. — Eveleth, Minn.

NOVA NAREDBA.

Mestnemu svetu je bila predložena po komisariju javnih naprav A. A. Sprague nova naredba nanašajoč se na merjenje vode v mestu Chicago, ki odgovarja zahtevam vlade Zdr. drž. Zvezna vlada je odredila, da se mora mesto Chicago pokoriti in uvesti splošno merjenje vode še pred 7. septembrom 1925, sicer bo mesto prikrajšano množine vode, katero je dovolil vojni department, da se jo sme izveči iz michiganskega jezera.

Nova naredba določa popolno merjenje vode v mestu Chicago za dobo 10 let, da se s tem prepreči potrebno tratenje vode. Ko bo omejeno tratenje vode, bo

potreba nasesti le polovico te množine vode, katere se mora sedaj. To pomeni, da bo sedanja sesalna naprava zadostovala zahtevam mesta do trideset let, ly mesto, da bi se denar porabil za novo sesalno napravo, je boljše, da se prične takoj s zidavo poslopja, kjer bi se voda filtrirala, da bi imelo mesto čisto in zdravo pitno vodo.

Pod nameravano naredbo za merjenje vode, bi bila prizadeta velika industrijska podjetja, ki porabijo velike množine vode. Stroški za vodo, ki je porabi povprečni prebivalec, bi bili isti kakor so sedaj, dočim bi mali posestniki in navadne družine plačale manj kakor pa plačajo sedaj.

Proračun, ki so ga napravili inženirji vodnega departamenta pokazuje, da plača povprečno vsaka družina sedaj ko se voda ne meri za leto \$11.60. Ko bi se voda merila bi se plačala ista svota za 169 galon vode dnevno, kdor bi jo to množino ne porabil, bi pa seveda plačal manj.

Največ koristi bi sicer po izjavi Col. Sprague ne imeli glede stroškov, ko bi se voda merila, temveč boljše postrebo in zdraviljo ter čistejšo vodo. Z omejenjem potrate s vodo bi se dosegel močnejši pritisk, tako bi vsi prebivalci mesta ob vsakem času imeli zadostno vode, najsi bi v vročini ali zimi. Dokler se voda ne bo filtrirala, je vedno nevarnost, da se razširi epidemija logarja, ker s kemikalijami ni sigurno, da bi bila voda, ki jo vživamo dovolj razkužena.

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NASE PRODUKTE.

Imamo v salogi svin, kmetij, sladkor in vse druge potrebščine. Poiskajte in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vodno le najboljše in najcenejši.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne zalezušne damo primeren pust pri vaših naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

VABILO NA DRAMSKO PREDSTAVO IN VESELICO
katero priredi
DRAMSKI KLUB "TRIGLAV"
dne 4. julija, 1925, v Meadowlands, Pa.

PROGRAM:

1. Zbiranje gostov in pričetek proste zabave, ob 2. uri popoldne.
2. Ob 7. uri sveča podpravnici govor.
3. Glji dramskega kluba s ozirom na splošno nastopine. Govori: br. John Treclj, gl. porotni odbornik S. N. P. J.
4. Deklamacija.
5. "Vai pod enim klobukom," veselo igra v enem dejanju.
6. Prosta zabava, umetni ogenj, itd.

Ujedinimo vaštino, da prideta val. Torej na svidenje 4. julija, vabi

ODBORI

Rimsko pismo

Misijska razstava in drugo.

Rim, početkom junija. — Da pod svetloletnim romarjem revije vojskujće cerkve—ecclesiae militantis—in vojnih trofej iz vseh krajev sveta, je Vatikan priredil veliko misijsko razstavo. Tam zadaj za vatikan-skimi galerijami, deloma na dvo-rišču v dolgih paviljonih, delo-ma v koridorjih, se vrstijo raz-novrstni oddelki, razdeljeni po posameznih misijskih pokrajinah in preobloženi z vsako-jakim blagom, ki naj bi pred-očilo romarjem življenje, delova-nje in uspehe misijonarjev, cer-kvene avantgarde. V prvem pa-viljonu, kjer je na ogled in na prodaj mnogoveščna misijonar-ska literatura, ti predvsem po-nudijo priročen "atlantiki misi-jonarski koledarček," ki ti v pe-terov evropskih jezikih nudi gan-ljivo napisan historijat misijo-narstva, statistiko vseh misijo-nov in geografske karte vseh de-žel, koder misijonarji spreobra-čajo krivoverce ter delujejo, ka-

kor jim je naročeno: da bo na svetu en hlev in en pastir. Marsikaj zanimivega vidiš na misijonarski razstavi, četudi jo pregleduješ zgolj z etnografske-ga ali prirodoslovnega vidika. V nekaterih paviljonih so postavl-jene pravzaprav zamorske kajute in v njih čele familije iz mavca, ki vdano poslušajo misijonarje-vo razlago. Kostumov, raznih vezenin, rezbarij, keramičnih iz-delkov in modelov lesenih misi-jonarskih cerkva je cela kopica. Vmes pa ždiho nagačeni medve-đi in druge silne zverine, ki predstavljajo opasnosti misijo-narskega poklica, dočim velike slike ob stenah predočujejo gro-zovite prizore iz divjih pokrajin in tako strašna mučeništva po-sameznih misijonarskih aposto-lov, da se rahločutnejšemu ro-marju morajo naježiti lasje, srce pa skrečiti kakor goba. In ko pogledaš še higijenski paviljon z grozovitimi nakaženimi modeli bolnikov, lepre, pegavca, kolere, elefantijaze, — te kar pretresa po-mozgu.

Razstava je obsežna, v dveh urah to jedva pregledaš do zad-

njeva paviljona, ki vse ta šareni misijonarski ciklus zaključuje zopet z blagodejnim propagand-nim etivom, med katerim najdeš tudi zadnjo številko "Zamor-čka," ali kako se že imenuje. Naravno, da je misijonarska raz-stava vsak dan prepolna poset-nikov, deloma v skupinah, delo-ma posameznih romarjev. In tam v palestinskem paviljonu stoji ob veliki flovnatih miniatu-ri svete dežele bradat misijonar vedno pripravljen, da spregovo-ri primeren komentar. In čim se okrog "svete dežele" zbere gruča romarjev s svojim nadpa-stirjem na čelu, si bradati mož zasusne desni rokav, vzame dolgo palico, razkazuje in govori, da ga je veselje poslušati: "Ecce-lenza, signori!..." Na mah osvo-ji poslušalce, ki zamaknjeni sle-di-jo njegovim gestam s palico, opisovanju Kristusovega trplje-nja in presunljivim anekdotam iz misijonarskega življenja; a ko zaključi, mu navdušeno plo-skajo, bradati očka pa se smeh-ljaje umakne, da pričaka novo skupino. Prizor se ponavlja bogve kolikrat dnevno in pre-

mnogi romar, ki po ogledu raz-stave čuje še patetično misijon-arjevo pridigo, odhaja potrjen v novi veri, prepričan o straš-ni pozhrtvovalnosti misijonarjev in naklonjen k darežljivosti za misijone tam v daljnih divjih krajih.

Neoporečno Vatikan, odnosno njegova kongregacija de propa-gande fide ni mogla za romarje zamisliti primernejšega aranž-mana, kakor je misijonarska razstava. Nič čudnega! Od leta 1822. deluje ta kongregacija z velikim mehanizmom, pa ne bi imela smisla za versko propa-gando! Saj njena naloga ni sa-mo pridobivanje novih ovčic v prekomorskih krajih, marveč tudi utrjevanje in reševanje po-zicij v pregrešni Evropi. Ne po-šilja samo misijonarjev v daljne kraje, med ljudozrce in "paga-ne," marveč organizira tudi mi-sele med protestantske in prav-slavne vernike, ki po shizmah in reformacijah pomenijo za Va-tikan strašno izgubo. "De propa-ganda fide" ima težko rolo, da vzdrži na uzdi toliko narodov in plemen, med katerimi se je angažirala z razširjanjem "prave luči" in da obenem še dalje razpleta svojo veliko mrežo.

Dr. N. Korus:

Vaška idila

Tedaj je bilo, ko so leški očet-je sklenili, da nasujejo peska na razrite kolovoze v vasi. Namreč tedaj je bilo, da je Predovnikov France vozil gramoz iz potoka Trnavce za posipanje cestnih mlak in globeli. Pa na težkem parizarju ga je vozil, s širokimi platišči. V voz pa je bilo vprež-nih dvoje visokih, prsatih konj. In ker daljava med Lečami in Trnavco ni bila velika, je zape-ljal vsak dan po večkrat. Vozč pa ni sedel na vozu kakor drugi vaški vozniki, temuč na legnar-jih je stal, z levo nogo naprej, z desno nazaj razkoračen. Pa možko je stal in si brke vihal.

Zlasti se je ponosno vzravnal na ovinku pri lipi. Tu je konje-ma zaklical, hiho, da sta poteg-nila močnejše ter zaškrebajla z medenimi ploškami na črnosvet-lih komatih; potem pa je z očmi premeril brinov bičevnik ter s palcem in kazavcem potipal nita-kasti konec na biču, nakar je za-pokal pikpok, da je vrlelo po zraku pa desetkrat pikpok priletelo nazaj od leških pristav in koloz-cev. In čim močnejši je bil pok ter mnogoternejši jek, tem po-nosnejše se je razkoračel France na vozu. Po ušesih pa ga je pri-jetno šeegetalo, in sicer prijetno tako, kakor kadar je Pušnikov Stefan ob nedeljah popoldne har-moniko vlekli in so se pari leških fantov in deklet v divjih kolo-barjih vrteli po Jurčkovem po-du, plešaje hitrico polko.

do. Pa iznajdljivost ljubečih lju-di tudi njima v tej težnji ni od-sakla svoje pomoči. Če je le mo-glo — in kdo bi ne mogel, če ho-če? — je Julika ravnotakrat zapazila, kadar je France pokal proti ovinku, da je prazna na ognjišču keblca. "Kako naj se povrelim loncem prilije, če ni v kuhinji kapljice vode?" je mate-ri rekla, ter od kolovrata vstav-ši, stekla s keblco k vodnjaku.

Vsakikrat pa, ko je Julika za-jemala vodo, je začutil France suhota v grlu. Zato si pa ni dol-go pomišljal. Urno je skočil z vo-za ter stopil s ceste k vodnjaku, da si je žejo pogasil. Potem je pa vedno še malce postal, da sta si povedala to in pa ono, kar ji-ma je bilo ravno na srcu. Oh, in povedati sta si imela toliko, da nista nikdar docela končala s po-menkom! France je komaj še u-tegnil, da je poravnal Juliki sve-tnil, da je pomagal Juliki priv-zdigniti keblco, nato pa je mo-ral odhiteti za konjema in vo-zom. Po Juliki se je pa tudi že ozirala mati, godrnjaje sama pri sebi: "Kaj neki zajema preteto dekle tako dolgo?" Zato se je pa tudi Juliki mudilo.

Vzravnala se je, ter razgalje-ni roki uprli v bok, je nesla na glav. polno keblco; pa nesla je je tako spretno in fletno, da ni polila niti kapljice vode po sebi. In prav ponosna je bila na to, kakor je bil France ponosen, da je, na vozu stoje, pokal pikpok, ne da bi bil omahnil na desno ali levo.

MEDVLADJE

SOCIALEN ROMAN.

Spisal Jože Pahor.

(Dalje.)

Očeta sta našla v ozadju, kjer je, dasi aklijučen in ob palci, nadzoroval delavca, ki je škropil trto na latniku. Sinov prihod ga je iz-nenadil, toda prav tako tudi razveselil.

— Ali si na dopustu, ali si se jim izvil? — je vprašal očasi, a premišljeno in gotovo, da je sin čutil, kako je starec duševno svež prav tako, kakor je bil pred dvajsetimi leti. In to je tudi vedel, sin je opazil, da je bil pri vojaki-h.

— Lahko bi bil že davno prišel, rešili smo se o pravem času! Dostikrat sem mislil nate!

Starec se je obrnil k delavcu in mu kazal bolno trtno mladje. Sin pa je molčal in čakal. Oče ni povedal vsega, vsaj še besede bi bil mor-al reči! Tako besedo, da bi zabrisala za vse-lej, kar je bilo med njima! Toda starec je sto-pil dalje in govoril so že vse druge, da se je sin čudil očetovi neobčutljivosti.

— Nič mu ni mari — si je skušal razloči-ti — nič, razen bogastva, ki ga je iskal vse živ-ljenje!

— Službo torej imaš? — je vprašal oče, ki se ni mogel prav ločiti od delavca.

— Vsaj začasno!

— Ali si prav Grudnu pridelen? — je za-nimalo brata. — Dobra prijatelja sva! Malo takih uradnikov!

V razgovoru je prišel poldan in mačeha je klicala k obedu. Suho in neprijazno, dasi je to čutil le Slak, ki je ni bil vajen. Tudi si je pri-čevala, da bi bila ljubeznivejša z gostom, ali vsako njeno vprašanje je zvenelo Slaku nepri-jetno in odijudno, kakor je bil ves nje značaj trd in rezek.

Po obedu je mladi Slak povabil brata s se-boj, da si ogleda vas. Imel je opravke v ob-činskem uradu, kjer je poprašal o neki občinski zadevi.

— Brčkone si ga župana? — je menil Slak, ko sta odhajala iz urada.

Pa ni bil. Rajši je postavil nekoga na to mesto, da se je sam izognil odgovornosti. Vo-jakšine so ga itak opustili kot prehranjeval-nega in žitnega komisarja. Z vojaštvom se je lepo zlagal in je dosegel, da so uravnali hudo-urnik, ki je delal veliko škodo občin.

— Znati je treba! — je poudarjal tem-pe-ramentno in razlagal svoje načrte za bodočnost. — Za boljše bodočnost, vedi!

— Razumem! — je odgovoril Slak. Razu-mel je, da je bratova moč izredno narastla, in opazil je bil tudi na traku njegovega klobuka emalirani lipov list z dnevnico 30. 5. 17.

Krenila sta v gostilno, pogledat, ali imajo sveže pivo, kakor je dejal mladi Slak. Dogo-vorili so se bili, da gost še ne odide danes, zato je postal popoldan nekoliko dolg. Gostilničar, obilen, zaripel mož, jim je prišel takoj delat družbo in začel dolgočasen razgovor o politiki. Kolikor se je prej tri leta molčalo, toliko rajši so se zdaj pričenjali taki pogovori.

Slakove misli so bile drugod. A ko sta od-hajala, mu ni ušlo kako je brat naročil vina dvema starejšima možema v gostilni, ne da bi bila onadva kaj zapazila.

— Čemu si to storil? — ga je vprašal zu-naj.

Mlajši je obtičal in zardel.

— Nekaj sta mi delala! se je izmotal. Starejšemu pa je bilo neugodno.

— To je metoda — si je rekel; — lepa ni, zato pa tajni!

V prisiljenem razgovoru sta se vrnila do-mov. Delavel so vozili les na postajo, ker je mladi Slak dobavljaj velike množine za obnav-ljanje. Potrebno je bilo, da nadzira delo. Za-to pa je oče še nekoliko razkazal starejšemu sinu dom, posebno še številno živino. Kakor je bil starec hladen, tako se je tukaj vendarle kazal neki ponos.

— Moje je to! je razumel sin in čutil, kako bi starec boril na življenje in smrt za to last, čeprav je že ves visel v zemljo.

Odkod taka strast? se je vprašal. Ali je nagon za obstanek pri starem človeku močnej-ši? Radi tega močnejši, ker si sam ne more

več pridobivati in živi od tega, kar si je nabral v letih, ko bi bil zdravja?

In še manj mu je bilo umevno, da je starec štel vse to za svojo neoporečno last in mu ob-čutka prav nič ni kalilo, kako da si je vse to pridobil.

— Rešili smo se o pravem času, — je de-jal takoj, ko sta se po dolgih letih spet videla, in rekel je s takim glasom, kakor bi ne bilo nič naravnostjega, kakor bi bila njegova pravica, da si je pomagal, ko ga je hotelo zadušiti. Le ene besede ni sin dočakal, besede, ki bi ga pomirila, ki bi zagrnila za vselej oni globoki prepad med njima. Ali res ni bilo starcu prav nič več mari, kako je tedaj udaril sina za vse življenje? Ali ni hotel ničesar omeniti radi zavesti svoje kriv-de?

Počasi je prišel večer in ni prinesel izgrub-ljenemu sinu, česar je tako željno pričakoval. Starec ga ni pritisnil na prsi, ostal je hladen. Dolgo so govorili po večerji, a Slaku je bilo, ka-kor da je med tujci; besede niso zvenele in niso ogrele, ves večer je bil težak in mračen.

Ko je od nekdaj prineslo po mirnem zraku dvanaesti zategnjenih udarcev, je Slak z vso silo začutil, da je večer izgrubljen. Dvignili so se in odkazali posetniku veliko, novo oprem-ljeno sobo, odkoder se je lepo videlo po vasi. Toda Slak je bil prepoln vtiskov dneva, da bi se mu dalo spati. Obstal je pri oknu in se zazri-doli preko temnih senc drevja in streh, ki so želele v globoki tišini. Nekje daleč je migljala lučka, morda ob postelji teško bolnega. Od rečice, ki se je vila ob travi in bičju, je prihla-jalo skrivnostno šepetanje, ki je bolj in bolj pojemale.

Tu sem preživel mladost, ki je ne bo nikdar več, se je zbudilo v Slakovem srcu. Morda mi je bilo usojeno drugačno življenje; toda kakšno bi bilo, kdo ve?

Legel je in strmél v temo in dolgo ni mo-gel zaspati.

Sin in oče, ista kri, sin in oče, med nama pa dalja, dalja!

Ko je drugo jutro odhajal, mu je bilo mno-go lažje. Poslavljaj se je s toplo zavestjo, da je storil svojo dolžnost. Mačeha mu je hotela napraviti zavoj živil, pa se je ubranil. Prep-o-nosen je bil, da bi sprejemal milodare.

— Službo imam, nisem v potrebi, — je dejal in si skušal razložiti, zakaj ni oče ničesar omenil o živilih. Brat ga je spremlil na postajo in si ves čas prizadeval biti čim prijaznejši, tako, da je Slak neprestano grebel, kakšno raz-merje je pravzaprav med njima, ki sta se po toliko letih spet srečala in nekoliko spoznala.

4.

Le malo dni je bil Slak doma, a je natan-čno videl, da je žena vsa oslabljena. Sicer je v začetku zatajevala svojo trudnost, toda Sla-kovo bistro oko je hitro zapazilo, kako naj-manjša opravila ženo izmučijo, da mora sedeti in počivati. Vedel je, da so to nasledki bede in stradanja, bal se je pa, da se ne bi za vsem tem skrivala kaka tiha zavrtna bolezen. Toda od žene same ni zvedel ničesar. Le to je videl, kako si od ust pritruje, da imajo ostali v rodbini, posebno najmanjši sinček.

Zdaj veš, kako živimo! je dejala, ko ji je svetloval, naj gre k zdravniku. — Pa zahtevaš naj pokličem še Stano domov! Kam si ven-dar z glavlo!

— Kar sem sklenil, to bom naredil.

— Ne boš — se je odločno uprla žena — ker ni treba, ker je Stana močna! Ali je more-biti šele prvo uro od doma?

Bilo je res tako. Stana je morala že pred leti iz rodbine. Zadnji čas je služila v vojni bolnici, kjer je bila mnogokrat edina pomoč ran-jencev in bolnikov. Ko je postal visokorod-nim "sestram" samaritanski posel težak in nad-ležen, je le še Stana vedela za izmučene in za-puščene ter jim stregla. Pri vseh operacijah je pomagala, ob vsaki uri, pa če je bila še tako trudna od dela. In če so vojake odpravili v ozadje, če se je bolnica izpraznila, je snala sode, hodnike, opravo, ne da bi bila le trenutek brez dela. Nikakega, še tako neprijetnega opravila se ni bala.

Toda v bolnici ni mogla ostati, ker jo je zaasledoval častnik, prijatelj voditelja vojne bolnice. Pritožila se je večkrat, a zaman, zato je ob prvi priložnosti menjala službo.

(Dalje prihodnjič.)

Zanimivi so gojenci njenega velikega instituta v Rimu. Na-brani so z vseh predelov sveta, tudi pravih pravcati črni si-rov je obilo med njimi, seveda pa tudi ne manjka naših mladi-čev, osebito iz Bosne in Herce-govine. Na Petrovem trgu jih vidiš, kolikor hočeš. So večinoma sami temperamentni fantje. Zanje je dobro preskrbljeno, kretajo se precej svobodno in črpajo misijonarsko vzgojo, če hočejo, v vsakojakih jezikih. Vse pod obveznostjo stroge pri-sege, ki jo polagajo ob vstopu in ki se v našem glasi nekako tako-le: Hočem pretrpeti smrt in mučeništvo, če bo treba za obrambo in razširjenje vere, in sicer na vse veke, do iste dobe, ko bo številu izvoljenih popolno in ko bo na svetu samo en hlev in en pastir. No, in vendar so gospodje gojenci kljub tej strašno zveneci srednjeveški pri-segi prav veseli fantje z rdečimi gumbi na črnih sutanah. Rdeči gumbi baje značijo kri in bodo-če mučeništvo, in prav zato ima-je ti fantje toliko simpatij pri dekletih, a katerimi jih stalno vidiš v družbi; oseboto zdaj, ko je v Rimu toliko nežnega romar-skega sveta.

Po vsem svetu slovi tiskarna propagande, ki tiska cerkvena dela po potrebi v 55 jezikih! Po-leg dragocenih propagandnih knjig, map, brošur, enciklik, le-takov in drugega vaticanskega tiskovnega blaga se tu tiska tu-di slavni Index librorum prohi-bitorum, ki ga pa žal nisem mo-gel dobiti, kjerkoli sem povpra-šal. In se bojim, siromak, da tudi jaz čitam zabranjene knji-ge, ki jih je toliko in se tako ne-vede pripravljam — na pekel...

Odkod gmotna sredstva kon-gregacije de propaganda fide, odkod milijoni za njen ogromni aparat? Odgovor je precej eno-staven: od propagande za propa-gando! Saj vidite, kako de-žujejo prispevki za afriške mi-sijone, odkupnine za zamorčke, članarine in zbirke za razne mi-sijonske družbe, novički za Pe-tra Klaverja itd., itd. Po vsem katoliškem svetu je tako in ne-prestani "milodari" se množijo v ogromne vsote. In so še drugi viri. Le pridi letos v Rim, pa uvidiš, kako je Vatikan razkoš-no bogat in kako se mu njegovo bogastvo neprestano množi. Dok-ler je Vatikan, naravno tudi njegova najvažnejša kongrega-cija — de propaganda fide za raz-širjanje vere, ali bolje za ob-rambo vaticanskih interesov — ne ostane pri suhem. In ravno marsikateri romar, ki pride v Rim potrošit prihranjene novce, ter si ogleda misijonsko razsta-vo, daruje in bo še daroval za misijone.

Da bo en hlev in en pastir!... Mračno gleda v svet ogromno hladno poslopje kongregacije de propaganda fide, kakor da bi to kamenje najbolje vedelo, da Va-tikan nikdar nikoli ne bo ovladal zemeljske oble. Predaleč je od Vatikana do Kristusa! J. S.

Ali želiš znati pravilno pisat in čitat angleško? Naroči si "Slo-venško-angleško slovnico", kate-ro je izdala in ima na prodaj Katoliška matica S. N. P. J.

Agitirajte za "Prosveto"!

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJENA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v sloven-skem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNISKO DELO PRVE VERSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TI-SKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST-MENA POJASNILA.